BÅSTADS KOMMUN

PROGRAM
HANDLINGSPLAN
POLICY
RIKTLINJE

Handlingsplan för suicidprevention (2024-2028)

Antagen av: Kommunstyrelsen den 11 februari 2025 § 24
Diarienummer: KS 000071/2025 - 900
Giltighetstid: 2024-2028
Tidpunkt för senaste revidering: 2024-12-09
Relaterade styrdokument:
Dokumentägare: Psykiatrisamordnare

Båstads kommuns styrdokument

Aktiverande
Syftar till förändring och utveckling.
PROGRAM – anger ambitioner och viljeinriktningar.
PLAN – anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar.

Normerande
Reglerar befintlig verksamhet och vårt förhållningssätt.
POLICY – anger principer och vägledning.
RIKTLINJE – anger absoluta gränser och ska-krav.

Innehållsförteckning

1 Inledning 4

1.1 Terminologi 4

2 Nationellt och regionalt arbete och mål 5

2.1 Nationella mål 5

2.2 Regional strategi 5

3 Suicidstatistik och samhällsekonomiska konsekvenser 6

4 Preventiva insatser och risk- och skyddsfaktorer 6

5 Nulägesbeskrivning och behovsinventering i Båstads kommun 8

6 Mål och aktiviteter 9

7 Uppföljning och utvärdering 13

1 Inledning

Varje år dör ungefär 1500-1600 människor i självmord och uppskattningsvis är det 10 gånger fler självmordsförsök. I statistiken döljer sig föräldrar, syskon, barn, grannar, kollegor och vänner. Varje år får tiotusentals människor beskedet att någon de känner har tagit sitt liv. Självmord är ett stort samhällsproblem som vi tillsammans kan göra något åt (Suicid Zero 2024).

Syftet med Båstads kommuns handlingsplan för suicidprevention är att skapa förutsättningar för ett strukturerat och kontinuerligt suicidpreventivt arbete.

Målet är att hålla nere antalet självmord i kommunen genom; *att öka medvetenheten och kunskapen om suicid, varför det sker; hur man identifierar människor i riskgrupper, hur man ger den hjälp som behövs och hänvisar personer till rätt hjälpinsatser i ett tidigt skede. Kartlägga och bygga en mer preventiv fysisk miljö*.

En handlingsplan för suicidprevention i kommunen ska vara en levande och flexibel plan som anpassas till lokala behov men samtidigt kopplar an till de nationella och regionala målen. Region Skåne har tillsammans med Skånes kommuner tagit fram en länsgemensam Handlingsplan för Suicidprevention för 2023-2028. Ett av målen handlar om att kommunerna ska ta fram egna handlingsplaner av god kvalitet och arbeta utifrån dessa.

I arbetet med att ta fram handlingsplanen har det gjorts en omvärldsbevakning av aktuella styrdokument på lokal, regional och nationell nivå. I arbetet med framtagandet av den kommunala handlingsplanen har inventering gjorts av behov och nuläge inom såväl kommunens egna verksamheter som andra aktörer som agerar inom kommunen.

1.1 Terminologi

I handlingsplanen kommer en del begrepp att användas, vars innebörd definieras under denna rubrik.

Suicid eller självmord. I kommande text används både orden suicid och självmord. Båda orden betyder samma sak. Ordet suicid används i mer kliniska sammanhang och som en fackterm, medan den mer lättförståeliga och ”folkliga” benämningen är självmord.

Drabbade sammanhanget: Detta beskriver den suicidala personens nätverk som kan vara aktuellt för samhällets krisstöd, såsom familj och närstående, vänner, grannar, skol- och arbetskamrater.

Osäkra självmord: Detta avser de självmord där det inte klarlagts till fullo att avsikten varit att ta sitt liv, men att det mesta tyder på att det var ett självmord.

2 Nationellt och regionalt arbete och mål

2.1 Nationella mål

Sedan 2008 finns ett nationellt handlingsprogram för suicidprevention. Den 1 september 2023 lämnades ett förslag till en ny nationell strategi för psykisk hälsa som omfattar suicidprevention. Förslaget bereds av regeringen och är tänkt att ersätta handlingsprogrammet. Strategin innehåller fyra övergripande mål och sju delmål (Folkhälsomyndigheten).

Övergripande mål:

- En förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen
- Färre liv förlorade i suicid
- Minskad ojämlikhet i psykisk hälsa
- Minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd

Delmål:

- Psykisk hälsa ses som en resurs för individen och samhället
- Ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet
- Ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa
- Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare
- Vård och omsorg som möter individens behov
- Stärkt suicidpreventivt arbete
- Stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention

2.2 Regional strategi

Region Skånes suicidpreventiva strategi för 2023–2028 bygger på underlagen för den nationella strategin samt RESPI (rekommenderade suicidpreventiva insatser) och syftar till att stimulera ett permanent, systematiskt och långsiktigt suicidpreventivt arbete i Skåne. Strategin omfattar bland annat kunskapshöjning för medarbetare, samarbetspartners och allmänheten, att minska stigmatisering, säkra rutiner och riktlinjer, ökad samverkan, skolbaserade program för ökad psykisk hälsa (Youth Aware of Mental Health), minska alkoholkonsumtion, motverka ensamhet samt stöd till efterlevande och anhöriga (Region Skåne). Region Skåne har tillsammans med Skånes kommuner även tagit fram en

länsgemensam Handlingsplan för Suicidprevention för 2023-2028 där ett av målen handlar om att kommunerna ska ta fram egna handlingsplaner och arbeta utifrån dessa.

3 Suicidstatistik och samhällsekonomiska konsekvenser

Enligt studien ”Samhällskostnader för suicid i Sverige 2022” som gjordes vid Uppsala universitet 2024 var de totala samhällskostnaderna för suicid 2022 9,3 miljarder kronor. Kostnader som drabbar staten, regionerna och kommunerna.

Antalet självmord som begås i Sverige är hög i jämförelse med andra dödsorsaker. Exempelvis dog år 2023 121 personer i Sverige av mord/dråp, 232 personer dog i trafiken och 1617 personer dog av självmord (Socialstyrelsen).

Enligt statistik från NASP (Nationells centrum för suicidforskning och prevention, 2024) så har 21 personer tagit livet av sig i Båstads kommun mellan åren 2010-2022, vilket är 1,6 personer i genomsnitt per år (statistiken uppdateras vartannat år). Under 2020, 2021 och 2022 har ingen människa i Båstads kommun tagit livet av sig. Emellertid är risken stor att suicidtalet i Båstad och nationellt kommer att öka som ett resultat av pandemins efterdyningar (förlust av närstående, konkurser och varsel), lågkonjunktur och den oroliga världssituationen.

4 Preventiva insatser och risk- och skyddsfaktorer

Suicidpreventiva insatser kan genomföras på olika nivåer:

Universell - insatserna riktar sig till hela befolkningen. Detta kan vara i form av hälsofrämjande insatser, att minska alkohol- och drogkonsumtion, motverka mobbing i skolan samt att öka kunskapen om psykisk ohälsa.

Selektiv - insatserna riktas till grupper med förhöjd risk, till exempel som personer med psykiska störningar, missbruk, allvarliga kroppssjukdomar och plötsliga livskriser.

Indikativ - insatserna vänder sig till högriskgrupper t.ex. personer som försökt att ta sitt liv. Dessa insatser kan både handla om att tidigt diagnosticera och behandla men även att minska och behandla sociala och psykologiska problem.

Suicide Zero rekommenderar följande evidensbaserade insatser för att minska suicid:

- Samordnare för suicidpreventivt arbete
- Rutiner för hur medarbetare ska agera
- Utbildningar i suicidprevention
- Förebyggande arbete på alla skolor
- Insatser mot ofrivillig ensamhet bland äldre
- Insatser för att minska alkoholkonsumtion
- Analyser av risker för suicid i offentliga miljöer
- Lokal överenskommelse för stärkt vårdkedja för högriskgrupper
- Information för att öka kunskapen om suicidprevention
- Åtgärder med anledning av osäkerheten i omvärlden

Risk- och skyddsfaktorer

Det är bra att känna till vilka risk- och skyddsfaktorer som är kopplade till suicid. Suicid är en konsekvens av ett stort lidande som kan orsakas av ett psykiatriskt tillstånd, kroppslig sjukdom eller svåra livshändelser. Riskfaktorer är sådant som ökar risken för suicid. Skyddsfaktorer är sådant som kan fungera skyddande. Bakom suicid finns ofta flera riskfaktorer som samverkar. Risk- och skyddsfaktorerna går att påverka, mer eller mindre. Att stärka skyddsfaktorerna kan vara viktigt och genom att identifiera riskfaktorer kan man sätta in tidiga förebyggande åtgärder (Socialstyrelsen, Kunskapsguiden).

Exempel på riskfaktorer

Bakom suicidproblematik finns ett brett spektrum av riskfaktorer som tillsammans gör att en person hamnar i risk för suicid. De enskilt starkaste riskfaktorerna är tidigare självmordsförsök och psykisk sjukdom. Riskfaktorer kan exempelvis också handla om: vårdrelaterade riskfaktorer som beroendesjukdom, somatisk sjukdom, psykiatrisk sjukdom, samsjuklighet och funktionsnedsättning och icke kliniska faktorer som förluster av till exempel jobb, relationer, pengar eller genom dödsfall eller abort, ekonomisk utsatthet, social isolering, ofrivillig ensamhet, erfarenhet av krig, väpnad konflikt eller katastrof, erfarenhet av migration och asylprocess eller att tillhöra vissa minoritetsgrupper, som HBTQI (Socialstyrelsen, Kunskapsguiden).

Exempel på skyddsfaktorer

Skyddsfaktorer kan exempelvis handla om att ha: förmåga att hantera svårigheter och problem på ett konstruktivt sätt, tillgång till natur, till exempel träd och parker, ett meningsfullt liv och en känsla av sammanhang, meningsfulla relationer och socialt sammanhang, starka moraliska eller religiösa invändningar mot suicid, en god skol- eller arbetsmiljö (Socialstyrelsen, Kunskapsguiden).

5 Nulägesbeskrivning och behovsinventering i Båstads kommun

I juni 2021 tog kommunledningsgruppen i Båstads kommun ett beslut om att en samverkansgrupp ska utveckla en handlingsplan för att förebygga självmord. Denna samverkansgrupp bestod av en representant från förvaltningens olika verksamhetsområde, samhällsbyggnad, HR-avdelningen, skolan, teknik och service och individ och familj/vård och omsorg, samt psykiatrisamordnaren. Dessa personer har olika arbetsfunktioner och perspektiv i sina arbeten, vilka tillsammans kan ge ett helhetsperspektiv i arbetet med att förebygga självmord.

Suicidbenägna personer ska vända sig till regionen. Region Skåne har ansvaret för hälso- och sjukvården i regionen, däribland suicid och behandlingen av suicidnära personer. Kommunen ska, vid kontakt med suicidbenägna personer, hänvisa eller lotsa dessa individer till regionen.

Verksamhetsområdena *vård och omsorg* och *individ, familj och arbete* har kontakt med många brukare/klienter/patienter med psykisk ohälsa och/eller som upplever en livskris. Deras roll är att förebygga suicid och suicidförsök genom ett preventivt arbete. *Skolan* har i uppdrag att främja alla elevers utveckling, lärande och hälsa. De har därmed en viktig roll i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. *Samhällsbyggnad* är en viktig aktör som handlägger ärenden avseende den fysiska miljön i kommunen och ska, när så är möjligt arbeta suicidpreventivt. *Teknik och service* underhåller och stödjer många områden i kommunen. Bland annat underhåller de många fysiska områden, vilket gör dem till en viktig aktör i det suicidpreventiva arbetet. De har också kontakt med föreningslivet vilket är en viktig länk till civilsamhället. *HR-avdelningen* arbetar utifrån arbetsgivarperspektivet som ett stöd för chefer i det psykosociala arbetet med medarbetare.

Psykiatrisamordnaren har en konsultativ roll i hela kommunen, där även civilsamhället har möjlighet att kontakta psykiatrisamordnaren gällande frågor som rör vad region och kommun kan erbjuda för stöd. Psykiatrisamordnaren erbjuder handledning för personalgrupper som möter människor med psykisk ohälsa och/eller suicidbenägenhet.

En samverkansgrupp (minst en representant från varje verksamhetsområde samt HR och psykiatrisamordnaren) arbetar med implementering och vidmakthållandet av handlingsplanen i förvaltningen. Varje verksamhetsområde säkerhetsställer att det alltid finns en representant i samverkansgruppen. Samverkansgruppen träffas 1ggr/termin. Psykiatrisamordnaren i Båstads kommun sammankallar samverkansgruppen.

Behovsinventering

Samverkansgruppen ser ett behov av åtgärder i kommunen för kunna bedriva ett gott suicidpreventivt arbete. Behovet finns på olika nivåer och berör arbete både inom och utanför förvaltningen. Ökad kunskap gällande suicidprevention behövs inom stora delar av kommunen, hur man som medmänniska bemöter en människa som har psykisk ohälsa och är suicidbenägen, samt hur man lotsar vidare personen till rätt hjälp. En välplanerad fysisk miljö behövs, vilket gör det svårare för en suicidbenägen att ta sitt liv. Vi ser också ett behov av förbättrat stöd till människor i riskgrupper. Kommunens verksamhetsområden behöver rutiner för hur man hanterar suicidbenägenhet, suicidförsök och fullbordade självmord.

6 Mål och aktiviteter

Mål 1) Ökad kunskap om psykisk ohälsa och suicidprevention i Båstads kommun

Psykisk ohälsa och självmordsbenägenhet finns överallt i samhället, oavsett ålder, socioekonomisk status, yrke med mera. Kunskap om psykisk hälsa och suicidprevention, samt vetskap om vart en suicidbenägen person kan hänvisas är viktigt för att förebygga självmord.

Insats/aktivitet	Genomförs	Ansvarig för genomförande
Anställda i förvaltningen ska erbjudas grundläggande utbildning i psykisk ohälsa och suicidprevention	2 gånger på våren och 2 gånger på hösten. Sker löpande över åren.	Psykiatrisamordnaren i Båstads kommun.
Hänvisningsguiden ”Hjälp och stöd för dig eller anhörig med psykisk ohälsa” ska delas ut till kommunens samtliga verksamheter.	Årligen i samband med uppdatering av broschyren.	Psykiatrisamordnaren i Båstads kommun.
Föreläsningar/utbildningar i psykisk ohälsa och suicidprevention, ska erbjudas till civilsamhälllet.	1-2 gånger per år.	Psykiatrisamordnaren i Båstads kommun.
Hänvisningsguiden ”Hjälp och stöd för dig eller anhörig med psykisk ohälsa” ska finnas tillgänglig i alla offentliga lokaler, vårdcentraler, samfund och polis.	Årligen i samband med uppdatering av broschyren.	Psykiatrisamordnaren i Båstads kommun.
Information om psykisk hälsa och suicidprevention ska finnas tillgänglig på kommunens hemsida.	Tillsyn och uppdatering sker enligt kommunikations-avdelningens riktlinjer.	Psykiatrisamordnaren i Båstads kommun.
Utbildning eller föreläsning för allmänheten i psykisk ohälsa och suicidprevention.	Minst en gång per år.	Psykiatrisamordnaren i Båstads kommun.

Mål 2) Minska risken för suicid i den fysiska miljön i Båstads kommun

Förebyggande av självmord handlar inte bara om ett bra bemötande gentemot den som mår dåligt. En välplanerad fysisk miljö kan ha stor betydelse och vara avgörande om personen tar sitt liv eller inte. Därmed är det viktigt att kommunen har kunskap om vilka fysiska miljöer som utgör en förhöjd risk och ökad möjlighet för den suicidbenägna att ta sitt liv.

Insats/aktivitet	Genomförs	Ansvarig
Dialog ska genomföras i syfte att kartlägga fysiska miljöer som kan utgöra förhöjd risk i att genomföra självmord.	2025	Verksamhetsområdescheferna inom ”Teknik- och service” och ”Samhällsbyggnad”.
En särskild handlingsplan med förslag på åtgärder i den fysiska miljön ska finnas där ekonomiska och verksamhetsrelaterade konsekvenser framgår.	2027	Verksamhetsområdescheferna inom ”Teknik- och service” och ”Samhällsbyggnad”.

Mål 3) Ge stöd till riskgrupper i Båstads kommun

Vissa grupper i samhället tenderar att vara mera i riskzonen än andra enligt statistik, och ingår i riskgrupper utifrån olika riskfaktorer (kunskapguiden.se). Verksamhetsområden som individ, familj och arbete, Vård och omsorg och skolverksamheterna kan ha kontakt med personer i riskgrupper, vilket gör det viktigt att personalen har kunskap och uppmärksammar dessa i sitt arbete. Även RSNV träffar människor vid akuta situationer, individer som mår väldigt psykiskt dåligt eller försökt ta sitt liv.

Kommunen arbetar förebyggande och uppsökande gällande grupper i samhället som riskerar psykisk ohälsa, genom exempelvis anhörigstödsgrupp. Att vara anhöriga till människor med psykiska funktionsnedsättningar kan vara mycket

påfrestande. De anhöriga löper stor risk att själva insjukna. Därmed är det av största vikt att erbjuda anhöriga stöd i ett förebyggande syfte.

Insats/aktivitet	Genomförs	Ansvarig
Kommunen ska tillhandahålla broschyren ”Hjälp och stöd för dig eller anhörig med psykisk ohälsa” till RSNV.	Årligen delges RSNV broschyren när den uppdateras.	Psykiatrisamordnaren i Båstads kommun.
Stöd och sysselsättning ska informera kommunala verksamheter om att det finns en anhörigstödsgrupp för anhöriga till personer med psykisk funktionsnedsättning.	2 gånger per år.	Enhetschef för ”Stöd och sysselsättning”.
Vård och omsorg ska bedriva ett förebyggande arbete gentemot äldre i kommunen med syfte att motverka ensamhet.	Kontinuerligt	Avdelningschef ”Stöd och hälsa”.

Mål 4) Förbättra rutiner och förebyggande arbetssätt

Brukare/klient med insatser från Båstads kommun kan försöka ta sitt liv eller utföra ett fullbordat självmord. En elev kan under skoltid göra detsamma. Likaså en medarbetare under arbetstid.

Insats/aktivitet	Genomförs	Ansvarig
Inventera vilka verksamheter som har och inte har rutiner hur suicidförsök och fullbordade suicid hanteras i verksamheten.	2025	Psykiatrisamordnaren
Rutiner ska tas fram i alla verksamhetsområden (och HR) där det saknas.	2026	Verksamhetsområdeschefer och HR-chef

7 Uppföljning och utvärdering

Handlingsplanen följs upp och utvärderas av samverkansgruppen årligen och förslag ges inför revideringar. Båstads kommuns handlingsplan följer regionens handlingsplan och ska revideras 2028.

Indikatorer Mål 1

Andel personer inom förvaltningen som genomgått utbildning.

Antal tillfällen som civilsamhälle fått utbildning.

Antal tillfällen som allmänheten fått föreläsning/utbildning.

Indikatorer Mål 2

Antal områden i fysisk miljö som identifierats.

Antal områden i fysisk miljö som åtgärdats.

Indikatorer Mål 3

Antal verksamhetsområde som har rutin för suicid.